

Raadsvoorstel

Datum vergadering: 26 februari 2026
Agendapunt: 14
Onderwerp: Bredere inzet egaliseringsreserve transities t.b.v. Breed Maatschappelijk Beleid
Vaststellen van de 12^e begrotingswijziging 2026
Portefeuillehouder: wethouder Maarten Everling

Heesch, 13 januari 2026

Inleiding

De huidige maatschappelijke opgaven in het sociaal domein zijn complex en raken meerdere leefgebieden tegelijk. Ze vragen om een integrale en gezamenlijke aanpak waarin we samenwerken met inwoners en maatschappelijke organisaties. Hiervoor hebben we in Bernheze het Breed Maatschappelijk Beleid (BMB) ontwikkeld voor de periode 2023 tot en met 2028: een samenhangende visie en werkwijze van het sociaal domein. In het BMB staan vier strategische doelen. Drie inhoudelijke doelen en een procesdoel:

1. Iedereen kan meedoen en bijdragen
2. Iedereen kan ontspannen en ontmoeten
3. Iedereen kan zich ontwikkelen en ontplooiën
4. We werken integraal samen met inwoners en organisaties

De brede, abstracte doelstellingen van het BMB vertalen we naar praktische en haalbare acties. Dit doen we via uitvoeringsprogramma's van telkens anderhalf jaar. In het huidige uitvoeringsprogramma 2025-2026 leggen we focus op:

- Stimuleren van een gezonde leefstijl en preventie. Inzet op veerkracht en regie van het individu en het collectief.
- Versterken van de sociale basis. Ontmoeting en preventie staan hier centraal.
- Stimuleren van de samenwerking tussen professionals, vrijwilligers en inwoners om te zorgen voor passende en laagdrempelige ondersteuning voor inwoners. Dit doen we onder andere door de samenwerking in Toegang Wegwijzer door te ontwikkelen.

Door te werken vanuit deze drie bovengenoemde focuspunten streven we niet alleen naar een visie op lange termijn, maar maken we deze ook concreet in maatregelen die gericht zijn op het voorkomen van problemen, het versterken van de kwaliteit van leven in de kernen en het bundelen van krachten met partners en inwoners.

Via bijgevoegde bijlage "Tussentijdse evaluatie uitvoeringsprogramma Breed Maatschappelijk Beleid 2025-2026" (behorende bij een Notitie ter informatie van 21 oktober 2025) informeerden we de raad over de concrete activiteiten die de afgelopen periode zijn uitgevoerd op de focuspunten.

Huidige situatie inzet reserve Transitie door het college

De raad mandateerde het college in 2015 om uitgaven te doen ten laste van de reserve Transitie. Dit onder de voorwaarde dat deze uitgaven voortkomen uit en passen binnen de kaders van de drie decentralisaties: Wmo, Jeugdzorg en Participatie. Dit betreft onder andere uitvoeringskosten zoals zorg in natura en personele inzet.

Door deze mandatering is het college slagvaardiger om sneller te kunnen acteren op

ontwikkelingen. De raad behoudt met de mandatering het budgetrecht en kan ingrijpen of instructies geven wanneer zij dat nodig vindt.

Ontwikkelingen

De huidige maatschappelijke uitdagingen beperken zich niet langer tot deze drie decentralisaties. Ze vragen om een bredere en integrale benadering die aansluit bij de ambities van het Breed Maatschappelijk Beleid (BMB). Daarom stellen wij voor om het college te mandateren om de reserve Transitie breder in te zetten. Het college krijgt het mandaat om binnen vastgestelde criteria (hieronder geformuleerd) middelen in te zetten voor activiteiten of projecten die bijdragen aan een veerkrachtige, inclusieve en gezonde samenleving. De raad behoudt altijd het budgetrecht en kan besluiten om middelen anders in te zetten. Besluiten die buiten het verleende mandaat vallen, zijn altijd voorbehouden aan de raad.

Criteria en voorwaarden voor de inzet van de egalisereserve

We vinden het belangrijk om van abstracte strategische doelen naar concrete criteria te komen, zodat duidelijk is onder welke voorwaarden de egalisereserve kan worden ingezet. We maken hierbij gebruik van uitgangspunten/criteria die zijn gebaseerd op de strategische en operationele doelen van het BMB. De criteria zijn bedoeld als richtinggevend kader om een zorgvuldige afweging te maken.

Om te kunnen beoordelen of een project of activiteit in aanmerking komt voor inzet van de egalisereserve werken we met criteria en voorwaarden:

1. Verplichte inhoudelijke kerncriteria;
2. Inhoudelijke wegingscriteria;
3. Budgettaire randvoorwaarden en verantwoordingskaders voor financiën, evaluatie en monitoring.

Ad 1) Verplichte kerncriteria:

1. De activiteit of het project draagt bij aan:
 - a. de drie decentralisaties Wmo, Jeugdzorg en Participatie, en/of;
 - b. één of meerdere strategische en operationele doelen van het BMB:
 - Meedoen: stimuleert participatie van inwoners, gezonde leefstijl, ondersteuning van kwetsbare groepen, inclusie.
 - Ontspannen: bevordert welzijn, ontspanning, sociale verbinding, cultuur en sport.
 - Ontwikkelen: investeert in preventieve educatieprogramma's onder andere gericht op gezondheid, financiële zelfredzaamheid en digitale vaardigheden. Trajecten voor persoonlijke groei en talentontwikkeling, vrijwilligerswerk. En ondersteunt jongeren en volwassenen bij het ontwikkelen van vaardigheden die bijdragen aan een gezonde leefstijl en maatschappelijke participatie.
 - Samenwerken: versterkt samenwerking tussen inwoners, organisaties en gemeente.
2. Uit de reserve worden geen structurele uitgaven gedaan.

Ad 2) Wegingscriteria:

3. De activiteit of project is toegankelijk voor een brede doelgroep in Bernheze.
4. Verwachte maatschappelijke impact is duidelijk omschreven en toont aan wat het project of de activiteit oplevert voor onze inwoners.
5. Er is een plan om resultaten te monitoren of evalueren.
6. De activiteit of het project sluit aan bij de behoeften van inwoners van Bernheze. Er is draagvlak in de gemeenschap.

7. De activiteit of het project wordt uitgevoerd in samenwerking met lokale partners (verenigingen, welzijnsorganisatie(s), inwoners). Er is sprake van gezamenlijke verantwoordelijkheid en betrokkenheid.

Ad 3) Budgettaire randvoorwaarden en verantwoordingskaders:

8. Voor de mandaatregeling hanteren we de volgende voorwaarden:
 - Tot € 300.000,-: het college beschikt over het volledige mandaat om besluiten te nemen. Deze rapporteren we achteraf via de planning & control cyclus;
 - Tussen € 300.000,- en € 500.000,-: het college kan besluiten nemen, maar rapporteert hierover via een Notitie ter informatie;
 - Boven € 500.000,-: besluiten worden uitsluitend genomen op basis van een raadsvoorstel.

De voorgestelde grenzen hebben we gerelateerd aan de gemiddelde historische uitgaven ten laste van de reserve Transitie. De grenzen hebben we verhoogd vanwege de stijgende kosten in de jeugdzorg en Wmo. Door de mandatering op deze manier vorm te geven, heeft het college slagkracht om adequaat te reageren op maatschappelijke opgaven in de samenleving.

Voorstel

1. De mandatering van het college voor de inzet van de egaliseringsreserve Transitie uit te breiden van incidentele uitgaven die voortkomen uit de drie decentralisaties (Wmo, Jeugdzorg en Participatiewet) naar incidentele uitgaven voor de uitvoering van het Breed Maatschappelijk Beleid.
2. De egaliseringsreserve Transitie te herbenoemen en te wijzigen in egaliseringsreserve Breed Maatschappelijk Beleid.
3. De uitbreiding van het mandaat van het college voor de inzet van de egaliseringsreserve na twee jaar evalueren (2028).
4. De volgende raadsbesluiten corrigeren van de Reserve nog nader te bestemmen naar de egaliseringsreserve Breed Maatschappelijk Beleid:
 - Regio Deal Noordoost-Brabant van € 202.000,-;
 - Programmaplan 'Samen naar een weerbare en veerkrachtige samenleving 2026-2027' van € 150.000,-;
 - Beleidsnota Kunst en Cultuur 'Samenwerken vanuit de kern' van € 240.000,-.

Argumenten

1.1 De uitvoering van het Breed Maatschappelijk Beleid vraagt om integrale inzet van middelen. De uitdagingen in het sociaal domein zijn breder dan de drie decentralisaties (Wmo, Jeugdwet, Participatiewet). Denk aan gezondheid, kansengelijkheid, leefbaarheid. Het BMB biedt een kader om hier integraal op te sturen. Om deze samenhangende aanpak te realiseren, is het wenselijk dat de egaliseringsreserve flexibel kan worden ingezet.

1.2 We zien dat er andere en ook effectieve werkwijzen zijn die bijdragen aan het BMB naast de drie decentralisaties.

Binnen het sociaal domein zien we dat veel maatschappelijke opgaven niet "netjes" binnen de kaders van de Wmo, Jeugdwet of Participatiewet passen. Juist daar waar domeinen elkaar raken – zoals gezondheid, welzijn, schulden, eenzaamheid en participatie – ontstaan vernieuwende en succesvolle interventies die bijdragen aan een veerkrachtige samenleving. Lokale initiatieven zoals de Toegang Wegwijzer en out-reachend werken via lokale wijkteams, dragen bij aan vroegsignalering en preventie. Door mensen actief op te zoeken en te begeleiden voordat problemen escaleren, wordt duurdere zorg voorkomen en ontstaat ruimte voor maatwerk. Denk ook aan initiatieven rond inclusie en initiatieven van de kernnetwerken en

vrijwilligersorganisaties. Deze dragen allen bij aan leefbaarheid, sociale basis en verbinding. Dit alles valt niet onder de Wmo, Jeugdzorg en Participatiewet. Toch is de maatschappelijke opbrengst van dergelijke lokale initiatieven groot.

1.3 We voorkomen versnippering van de inzet van middelen.

Door de reserve niet strikt te koppelen aan de drie decentralisaties, voorkomen we dat middelen blijven hangen in afzonderlijke beleidsdomeinen. Door de reserve breder te gaan inzetten, bevorderen we samenwerking en maatwerk. We sluiten daarmee aan bij de "beweging naar de voorkant": eerder signaleren, preventief handelen en de inwoner centraal stellen.

1.4 We creëren efficiënte en flexibele inzet van financiën, ook in tijden van regionale en landelijke onzekerheid.

Het BMB sluit aan bij landelijke ontwikkelingen zoals het Integraal Zorgakkoord (IZA) en het Transformatieplan van de vijf gemeenten in de sub regio "Samen in Gezondheid" (Bernheze, Boekel, Maashorst, Meierijstad en Oss). Tegelijkertijd is er op landelijk niveau veel onzekerheid over de structurele financiering van deze opgaven.

Het Aanvullend Zorg- en Welzijn Akkoord (AZWA) en het IZA bieden richting, maar zijn nog onvoldoende uitgewerkt in concrete middelen voor gemeenten. Ook het regionale transformatieplan "Samen in Gezondheid" is tot nu toe niet gehonoreerd met middelen, behalve het onderdeel Mentale gezondheid. Door deze onzekerheid zijn veel middelen incidenteel en versnipperd beschikbaar. Juist daarom is het van belang om lokaal regie te nemen en beschikbare middelen flexibel in te zetten. Dit versterkt ook de positie van Bernheze als actieve partner in de regio in de transformatie van zorg en ondersteuning.

1.5 De middelen in de reserve zijn incidentele middelen en worden ingezet voor incidentele uitgaven.

De Commissie Besluit Begroting en Verantwoording stelt in een notitie over structurele en incidentele baten en lasten, dat deze in beginsel als structureel worden beschouwd. Daarom is het belangrijk om bij besluitvorming over inzet middelen, altijd een meerjarig perspectief te hanteren. Zo wordt duidelijk of een besluit structurele gevolgen heeft voor de begroting.

In de praktijk geldt: structurele baten en lasten zijn de norm, incidentele posten zijn de uitzondering. Incidentele lasten mogen dan ook worden gedekt uit incidentele baten, zoals dus bij ons uit de reserve Transities. Incidentele baten en lasten beïnvloeden het begrotingssaldo slechts tijdelijk. Het gaat hierbij om eenmalige uitgaven of meerjarige projecten en subsidies met een duidelijk einddoel of tijdslimiet. Anders gezegd: lasten die onvoorwaardelijk eindigen, kunnen worden aangemerkt als incidenteel. Deze werkwijze sluit aan bij het financiële beleid dat we binnen Bernheze nastreven.

2.1 Door de egaliseriereserve Transities te herbenoemen naar egaliseriereserve Breed maatschappelijk beleid versterken we de koppeling tussen de inzet van de financiële middelen en de integrale aanpak van de maatschappelijke opgaven van het Breed Maatschappelijk Beleid.

De huidige naam en scope van de reserve Transities zijn gekoppeld aan de drie decentralisaties. Met een herbenoeming naar egaliseriereserve Breed maatschappelijk beleid, sluit de benaming aan met de voorgestelde verbrede inzet van de reserve.

3.1 Met deze evaluatie blijft de raad grip houden op deze inzet van deze reserve.

De raad heeft een controlerende rol en vanuit de gemeentewet het budgetrecht. Met het mandaat voor deze reserve mag het college handelen binnen de kaders die de raad stelt. Met de

evaluatie kan de raad toetsen of het gegeven mandaat passend is. De raad houdt zo grip op het verloop van deze reserve en kan de kaders bijsturen als de beleidsprioritering dat vraagt.

4.1 Met de aanpassing van de kaders van de inzet van de egalisatiereserve kunnen we de eerdere aangepaste raadsbesluiten repareren.

Op het moment van de besluitvorming van deze drie raadsbesluiten was er nog geen duidelijkheid over de verbreding van de inzet van de reserve Transitie. Met dit voorstel passen deze uitgaven binnen de bredere inzet. We stellen u dan ook voor de kosten uit deze besluiten als nog ten laste te brengen van de egalisatiereserve Breed Maatschappelijk Beleid.

Risico's

1.1 De middelen uit de egalisatiereserve zijn incidenteel van aard. Dit betekent dat interventies (in beginsel) niet structureel kunnen worden voortgezet.

Omdat de middelen tijdelijk zijn, is het risico dat interventies stoppen zodra de financiering eindigt. Organisaties kunnen daardoor geen vaste formatie inzetten of verplichtingen aangaan met structurele gevolgen. Na afloop van een project vervalt namelijk de subsidie zonder garantie op verlenging. Dit kan bij organisaties leiden tot terughoudendheid om interventies (mee) te starten, want er is onzekerheid over continuïteit en borging van activiteiten.

De inzet van de middelen van deze egalisatiereserve heeft dus voor de activiteit of project een onvoorwaardelijk einde. Dit is vastgelegd door de Commissie Besluit Begroting en Verantwoording. De Provincie houdt toezicht op het nakomen hiervan.

Kosten en dekking

Om financiële stabiliteit te waarborgen, hanteren wij een minimale buffer/ondergrens van deze reserve van drie miljoen. Deze reserve fungeert als buffer voor eventuele tegenvallers in de exploitatie als gevolg van fluctuerende kosten gedurende een boekjaar. De buffer hebben we gebaseerd op ongeveer 15% van de geraamde lasten. Daarnaast kunnen we de risicoreserve inzetten als tweede vangnet voor het opvangen van fluctuerende kosten binnen de zorg. In 2026 hebben we € 1,3 miljoen beschikbaar binnen deze reserve.

Stand van de reserve Transitie

De stand van de reserve was ultimo 2024 € 11.034.000,-. Op basis van de begroting 2025 en de tussentijdse rapportages verwachten we dat het saldo van de reserve per ultimo 2025 stijgt naar afgerond € 13 miljoen.

Bijlagen:

- Raadsbesluit (126340) Bredere inzet egalisereserve transitie t.b.v. Breed Maatschappelijk Beleid
- Bijlage (47605) Breed Maatschappelijk Beleid 17102023 definitief
- Bijlage (117413) Tussentijdse evaluatie uitvoeringsprogramma Breed Maatschappelijk Beleid 2025-2026

Burgemeester en wethouders,

Martin van Vliet
secretaris

Mark de Man
burgemeester